

**TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT
UNIVERSITETI**

“IQTISODIYOT” FAKULTETI

**IQTISODIY TADQIQOTLAR
(ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ,
“ECONOMIC RESEARCH)**

ELEKTRON ILMIY JURNALI

1

2024

Toshkent

1
2024

Elektron ilmiy jurnal
Научный электронный
журнал
Scientific digital journal

IQTISODIY TADQIQOTLAR
ELEKTRON ILMIY JURNALI

MUASSIS

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Tahrir kengashi raisi:

Abduraxmonov Qalandar Xodjayeich – i.f.d., prof., akademik

Tahrir kengashi:

Eshov Mansur Po'latovich- i.f.d., professor
Abduraxmonova Gulnora Qalandarovna – i.f.d., professor
Xudoyqulov Sadriddin Karimovich – i.f.d., professor
Begalov Baxodir Abdusalovich- i.f.d., professor
Bekmurodov Adxam Sharipovich- i.f.d., professor
Vaxabov Abduraxim Vasikovich- i.f.d., professor
Maxmudov Nosir Maxmudovich- i.f.d., professor
Salimov Baxtiyor Tadjiyevich- i.f.d., professor
Mustafaqulov Sherzod Igamberdiyevich- i.f.d., professor
Jumayev Nodir Xosiyatovich- i.f.d., professor
G'ofurov Ubaydullo Vaxabovich- i.f.d., professor
Xolmo'minov Shayzaq Raxmatovich- i.f.d., professor
Amirov Lochinbek Fayzullayevich – i.f.f.d. PhD, dotsent
Xatamov Ibodullo Sadullayevich – i.f.n., dotsent
Asqarova Mavluda Turopovna- i.f.n., dotsent
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich- i.f.n., dotsent
G'ayibnazarov Sanjar Baxodirovich – i.f.n., dotsent
Kamalova Malika Nizamovna- i.f.n., dotsent
Mamaraximov Bekzod Erkinovich- i.f.n., dotsent

Tahrir hay'ati:

Begzod O'rinov- (AQSh)
Uktam Burxanov – (Chexiya)
Bozorboy Berkinov – i.f.d. (O'zbekiston)
Mark Rozenbaum (AQSh)
Volfgang Lukas (Germaniya)
N.V.Morozov (Rossiya)
Viktoriya Vdovichenko (Ukraina)
Gulyabmir Raxmani (Afg'oniston)
Axmed Muxamed Aziz Ismail (Misr)
Kaukab Azim (Saudiya Arabistoni)
Sherqul Shodmonov (Toshkent)
Rauf Salaxodjayev (Toshkent)
Axmedjon Mamatov (Toshkent)
Ju Jengron (Xitoy)
Jou Chingyiye (Xitoy)

© ISSN 2181-4457

**IQTISODIY TADQIQOTLAR
ILMIY JURNALI**

**1
2024**

**Elektron ilmiy jurnal
Научный электронный
журнал
Scientific digital journal**

Bosh muharrir:

Eshov M.P.- i.f.d., prof.

Adabiy muharrir

Xajiyev B.D.- i.f.n., dots.

Bosh muharrir o'rinbosari

Amirov L.F. - PhD

Musahhih:

Jurnal sahifalarida chop etilgan materiallardan foydala-nilganda "Iqtisodiy tadqiqotlar" ilmiy jurnalidan olindi deb ko'rsatilishi shart. Tahririyat taqdim etilgan maqolalarni taqriz qilish va qaytarish majburiyatini olmagan. Maqolada keltirilgan dalillar va ma'lumotlar uchun muallif javobgar.

Veb-sayt manzili: <https://economicresearch.tsue.uz>

E-mail: economicresearchjournal@gmail.com

MUNDARIJA

IQTISODIYOT, INNOVASIYA VA TADBIRKORLIK NAZARIYA VA AMALIYOT		
Abdurahmonova G.Q Khaydarova M.Sh	Kompaniya mehnat unumdorligini boshqarishda innovatsiyalar: Ma'lumotlar Ilmi (Data Science) usullarni qo'llash	5
Quldasheva Maftuna Musurmon qizi	Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda xorijiy tajribalarning ahamiyati	12
Sharobiddinov Ahrorbek Qosimjon o'g'li	Tadbirkorlik faoliyatida loyixaviy boshqaruvni rivojlantirish tendensiyalari va istiqbollari	15
Nurbek Khalimjonov	Opportunities and challenges of global renewable energy development	19
BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISH: MAKROIQTISODIY YONDOSHUV		
Одилова Дилноза Барнаевна Суванов Баходыр Жамшидович	Цифровая валюта и будущее финансов: Влияние криптовалют на мировую экономику	31
Raximova Madina	Growth trends in kashkadarya regions	39
Nurbek Khalimjonov	Green finance's role in maintaining sustainable growth in asia	42
Kholidorov Sardor Umarovich	O'zbekistondagi tijorat banklarining kredit portfeliga makroiqtisodiy ko'rsatkichlarning ta'sirini baholash	49
INSON RESURLARINI BOSHQARISH, IJTIMOIIY SIYOSAT VA BANDLIK		
Musulmonova Shahlo Nasriddinovna	Aholi moliyaviy savodxonligini oshirish kambag'allikni bartaraf etish yo'nalishi sifatida	56
Yuldashev Feruz Isroil ugli	Analysis of the student satisfaction with the quality of education in the framework of factors affecting the competitiveness of heis	61
Usmonov Ziyodulla Ulmas o'g'li	Ko'zi ojiz shaxslarning kasbiy ta'limiga yo'naltirilgan investitsiyalar samaradorligini baholash	69
Kuziyeva Gulnoza Rashidovna	Analyzing the effects of social security reforms on the livelihoods and general well-being of uzbekistan's vulnerable communities.	77
TARMOQLAR IQTISODIYOTI VA REAL SEKTORNI KOMPLEKS RIVOJLANTIRISH		
Sayfullayev Sanjarbek Nurilla o'g'li	Raqamli iqtisodiyot sharoitida fond bozorining xususiyati va iqtisodiyotdagi o'rni	82
Ravshanova Gulchexra Ravshanovna	Hunarmandchilik mahsulotlari bozorida marketing strategiyalaridan foydalanishning zamonaviy turlari	87
Tursunxodjayeva Shirin Zafar qizi	"Yashil" moliyalashtirish ekotizimi	93
Muradov Sirojiddin Husan o'g'li	Xavfli sanoat obyektlarida sodir bo'lgan avariya oqibatida keltirilgan zararni hisoblash usullari	99
Agzamova Nargiza Gapurovna	O'zbekistonda qishloq turizmini rivojlantirishda xorij tajribasini o'rganish	104

31. Maxmudov, A., & Sattorova, N. (2020). O'zbekistonda ishlamaydigan kreditlarning makroiqtisodiy determinantlari: empirik tahlil. O'zbekiston iqtisodiyot va moliya axborotnomasi, 10(4), 95-110.
32. Nazarov, S., & Mirzayeva, G. (2019). O'zbekiston bank sektoridagi moliyaviy barqarorlik va muammoli kreditlar. O'zbekiston iqtisodiy sharhi, 7(1), 22-37.
33. Rahmonov, I., & Iskandarov, F. (2021). Inflyatsiya va YaIM o'sishining O'zbekistonda muammoli kreditlarga ta'siri. O'zbekiston iqtisodiy tadqiqotlari jurnali, 15(2), 45-60.
34. To'raev, A., & Usmonov, K. (2018). O'zbekistonda kredit riski va bank sektorining barqarorligi. Markaziy Osiyo iqtisodiy sharhi, 3(2), 50-68.
35. Yuldashev, O., & Tursunov, B. (2019). O'zbekistonda bank sektorining rivojlanishi va makroiqtisodiy barqarorlik. Markaziy Osiyo tadqiqotlari xalqaro jurnali, 4(1), 72-89.
36. Zokirov, S., & Mirzaev, A. (2020). O'zbekistonda iqtisodiy o'sish va muammoli kreditlar o'rtasidagi bog'liqlik. Asian Journal of Economics and Finance, 9(3), 87-102.
37. www.cbu.uz - O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki.
38. www.mf.uz - Iqtisodiyot va moliya vazirligi.
39. www.stat.uz - O'zbekiston davlat statistika qo'mitasi.
40. www.worldbank.org - World Bank - Uzbekistan.
41. www.imf.org - International Monetary Fund (IMF) - Uzbekistan.
42. www.uzreport.uz - UzReport Information Agency.

INSON RESURLARINI BOSHQARISH, IJTIMOY SIYOSAT VA BANDLIK

AHOLI MOLIYAVIY SAVODXONLIGINI OSHIRISH KAMBAG'ALLIKNI BARTARAF ETISH YO'NALISHI SIFATIDA ПОВЫШЕНИЕ ФИНАНСОВОЙ ГРАМОТНОСТИ НАСЕЛЕНИЯ КАК НАПРАВЛЕНИЕ ЛИКВИДАЦИИ БЕДНОСТИ INCREASING THE FINANCIAL LITERACY OF THE POPULATION AS A DIRECTION FOR ELIMINATING POVERTY

MUSULMONOVA SHAHLO NASRIDDINOVNA

Buxoro davlat universiteti

“Iqtisodiyot” kafedrası o'qituvchisi

musulmonovasahlo@gmail.com

Annotatsiya: Moliyaviy savodxonlik butun dunyodagi tadqiqotchilar, amaliyotchilar va siyosatchilar tomonidan katta e'tiborga sazovor bo'lmoqda. O'sib borayotgan tegishli adabiyotlar to'plamida, aksariyat tadqiqotlar rivojlangan mamlakatlarga bag'ishlangan va aksariyati moliyaviy savodxonlik va turli xil moliyaviy xatti-harakatlar o'rtasidagi munosabatni o'rgangan. Taqqoslash uchun, uning ta'sir doirasini, xususan individual iste'mol darajasi va qashshoqlikni yanada pasaytirib, farovonlik ko'rsatkichlariga ta'sirini aniqlash uchun kamroq harakat qilingan.

Kalit so'zlar: moliyaviy savodxonli, moliyaviy inklyuziya, kambag'allik, bandlik, tabiiy zaxiralar, potensial imkoniyatlar.

Аннотация: Финансовая грамотность привлекает значительное внимание исследователей, практиков и политиков во всем мире. В растущем объеме соответствующей литературы большинство исследований сосредоточено на развитых странах, и большинство из них изучает взаимосвязь между финансовой грамотностью и различным финансовым поведением. Для сравнения, меньше усилий было приложено для

определения степени его воздействия, особенно на уровень индивидуального потребления и дальнейшее снижение показателей бедности и благосостояния.

Ключевые слова: финансовая грамотность, финансовая доступность, бедность, занятость, природные ресурсы, потенциальные возможности.

Abstract: Financial literacy is receiving considerable attention from researchers, practitioners, and policymakers around the world. In the growing body of relevant literature, most studies have focused on developed countries, and most have examined the relationship between financial literacy and various financial behaviors. In comparison, less effort has been made to determine the extent of its impact, particularly on individual consumption levels and further reductions in poverty and welfare indicators.

Key words: financial literacy, financial inclusion, poverty, employment, natural resources, potential opportunities.

KIRISH.

Kambag'allik darajasini kamaytirish va ijobiy tomonga siljitish uchun, davlatimiz tomonidan ko'rilayotgan chora tadbirlar bilan bir qatorda, fuqarolarimiz iqtisodiy tafakkurini oshirish juda muhim hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Kambag'allikni qisqartirish mahalliy va xorijiy mualliflarning asarlarida o'z aksini topgan. Aholining farovonlik darajasini aniqlash, uni belgilovchi mezon va omillarni o'rganish A.Smit, K.Marks, A.Marshall, A.Pigu va boshqalarning ishlarida bayon etilgan. S. Rountreeni qashshoqlik haqidagi zamonaviy g'oyalar tizimining asoschisi deb hisoblash mumkin. Qashshoqlik va farovonlik sohasidagi eng muhim o'zgarishlar yirik xorijiy mutaxassislar A. Atkinson, A. Marshall, M. Orshanskiy, V. Pareto, A. Sen, P. Townsend, O. Lorenz, C asarlarida o'z aksini topdi. Gini va boshqalar. Tadqiqot ma'lumotlari qashshoqlik haqidagi asosiy tushunchalar tizimini shakllantirdi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotni amalga oshirishda analiz va sintez, matematik tahlil, induksiya usullaridan fodalanildi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Fikrimizcha, odamlarga pul berish orqali qashshoqlikni kamaytirib bo'lmaydi. Kambag'allikni kamaytirishga ta'sir qiluvchi omillar - bu iqtisodiyotni rivojlantirish, tadbirkorlik, ta'lim va sog'liqni saqlash. Ta'lim va sog'liqni saqlash xizmatlaridan foydalanish imkoniyati bo'lmaganda, oila qashshoqlashishda davom etadi, bu esa mamlakat makroiqtisodiy ko'rsatkichlarining pasayishiga olib keladi. Agar iqtisodiy rivojlanish, bir tomondan, qashshoqlik darajasini pasaytirsas, boshqa tomondan, qashshoqlik darajasining o'sishi iqtisodiy rivojlanishni pasaytiradi. Agar kambag'al oilalar sog'liqni saqlash va ta'lim xizmatlaridan yaxshi foydalana olmasalar, ular qashshoqlashishda davom etishadi va iqtisodiyotga talab kamayadi. Iqtisodiyot yuqori malakali kadrlarga bo'lgan ehtiyojini qoplay olmaydi, bu esa iqtisodiy ko'rsatkichlarning pasayishiga olib keladi. Asosiysi, mehnatga yaroqli aholi o'rtasida yaxshi daromad olish, yaxshi yashashga intilish uchun harakatni shakllantirish kerak. Buning uchun esa davlat tomonidan barcha sharoitlar yaratilishi lozim. Avvalambor, mukammal qonunchilik bazasi yaratilishi, jamiyatda barcha uchun teng bo'lgan, o'z imkoniyatlari, iste'dodini to'liq namoyon qilishga ko'mak beradigan tizim bo'lishi shart.

Kambag'allik nafaqat davlatning qo'llab-quvvatlashi, balki odamlarning o'z intilishi bilan ham qisqarib boradi. Muhimi ijtimoiy himoyaga muhtoj insonga yordam berilishi, muammolarga yelka tutilishi va oyoqqa turishi uchun ko'mak berilishidir. Xulosa o'rinda aytish mumkinki, yaxshi hayot o'z-o'zidan yaratilmaydi, buning uchun mehnat qilish kerak. Go'zal, to'q, farovon hayotni bizga hech kim yaratib bermaydi, uni o'zimiz o'z intilishimiz, mehnatimiz bilan yaratamiz. Insonlarning yaxshi yashashi, o'z o'zini va oilasini moliyaviy ta'minlay olishi uning moliyaviy savodxonligiga ko'p jihatdan bog'liq hisoblanadi. Moliya tizimlari yetuk va rivojlangan

davlatlardan farqli o'laroq, ko'plab rivojlanayotgan mamlakatlarda moliya bozori va institutlari kam rivojlangan.

1-jadval.

Moliyaviy savodxonlikning ahamiyati⁸

Shaxs uchun	Davlat uchun
Jamg'armaning o'sishi va farovonlik	Iqtisodiy va moliyaviy barqarorlik
Shaxsiy moliya va xavfsizligi	Daromadlar tengsizligini kamaytirish
Moliyaviy maqsadlarga erishish	Raqobat va innovatsiyalarni oshirish
Qarzni kamaytirish	

Faqatgina so'nggi o'n yilliklarda ba'zi bir kam rivojlangan mamlakatlar o'zlarining moliyaviy tizimlarini isloh qilishni boshladilar va tobora ko'p qirrali moliyaviy xizmatlar va mahsulotlarni joriy etdilar

Binobarin (past) moliyaviy savodxonlik masalasi rivojlanayotgan mamlakatlardagi siyosatshunoslar va olimlarning e'tiborini tobora ko'proq jalb qilmoqda, bu esa ko'proq empirik tadqiqotlar chaqirig'iga sabab bo'ldi.

Har bir inson hayoti davomida ishlab topgan mablag'ini to'g'ri taqsimlay olsagina, to'g'ri saqlay olsagina kambag'allik botqog'iga botib qolishdan o'zini saqlagan bo'ladi. Aholining har bir a'zosi moliyaviy savodxonlikka ega bo'lmog'i lozim. Davlatimizda qanday iqtisodiy ishlar, islohotlar olib borilyapti, ularning aholining har har bir a'zosi uchun qanday ahamiyati bor, qanday foydasi bor? Ushbu savollarga har bir insonda aniq javob bo'lishi kerak. Afsuski, aholimizning aksariyat qismi hattoki iqtisodiy tushunchalarning aniq ma'nosi, davlatdagi moliya institutlari faoliyati, ulardan foydalanish tartibi va hokazolar haqida yetarli ma'lumotga ega emas. Moliyaviy savodxonlik hayotning moliyaviy tomoni qanday tashkil etilganligini, ba'zi bir voqealar sodir bo'lganligi sababli, davlatda sodir bo'ladigan voqealar inson hayotiga qanday ta'sir qilishini, o'z mablag'lari bilan u yoki bu qadam qanday oqibatlarga olib kelishini tushunishga imkon beradi. Inson o'zini va oilasini ta'minlay olishi uchun o'qigan bo'lishi shart emas. Ma'lum bir kasb, hunardan topilgan bir so'mni moliyaviy bilim orqali o'n so'm, yuz so'm qilish mumkin. Aytganlaridek, pul topgan emas, pulni to'g'ri sarflagan inson aqlli hisoblanadi. Nazdimimizda, aholi kambag'alligini bartaraf etish uchun fuqarolarning moliyaviy savodxonlik darajasini oshirish ishlariga alohida yo'nalish sifatida e'tibor qaratmog'imiz lozim.

Xalqaro tajribada aholi kambag'alligini bartaraf etishning asosiy yo'nalishlaridan biri aholini moliyaviy savodxonligini oshirish hisoblanadi. Xususan Xitoyda kambag'allikni kamaytirish bo'yicha ko'plab choralar ko'rilgan. Shu chora tadbirlarning asosiysi aholiga bozor iqtisodiyoti sharoitida ishlash va moliyaviy savodxonlik asoslari o'rgatishdir.

Eng muhim moddiy qiymatning roli pulga tegishli. Va, albatta, ularni sarflashning million yo'li mavjud. Ammo pul ishlash va hayotdan zavqlanish uchun imkon beradigan usullar kamroq bo'ladi. Odamlarning 70% i uchun, odatda, pul ishlashning yagona manba bo'lib, ular boshqa yo'l bilan qanday pul ishlashni bilishmaydi. Biz ko'p vaqt va kuch sarflaymiz, ammo oxir-oqibat, nima ishlagan bo'lsak, shuni sarflaymiz. Agar halol topilgan pul yetarli bo'lmasa, biz qarz olamiz, do'stlarimizdan qarz olamiz va hashamatli hayotni orzu qilishni davom ettiramiz. Javob oddiy - umuman moliya to'g'risida to'liq ma'lumot yetishmasligi va shaxsiy moliyani malakali boshqarish qobiliyatlari, moliyaviy rejalashtirish va moliyaviy maqsadlarga erishishda amaliy ko'nikmalarga ega emaslik muvaffaqiyatga erishishni imkonsiz qiladi. Moliyaviy savodxonlik - bu odamning moliya sohasidan xabardorligi, pulning qanday ishlashini tushunishi, daromad va xarajatlaringizni boshqarish, pulni to'g'ri taqsimlash, daromadimizni oshirish va moliyaviy kapitalni yaratish qobiliyati. Aniq tushunish uchun moliyaviy savodli kishining ikkita xususiyatini ta'kidlab o'tamiz:

umumiy xarajatlar hech qachon daromaddan oshmaydi;

oylik daromad va xarajatlar o'rtasidagi farq investitsiyalar uchun ishlatilishi shart.

Moliyaviy savodxonlik juda muhimdir, chunki u bizni pulni samarali boshqarish uchun zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalar bilan ta'minlaydi. Bu bizning hayotimizning deyarli barcha

⁸ Ma'lumotlarga asoslanib muallif ishlanmasi

jabhalariga ta'sir qiladigan narsa, shunga qaramay, ko'p odamlar kerakli bilimga ega emaslar. Qimmatli qog'ozlar, kreditlar, foizlar, denominatsiya va devalvatsiya ... bularning barchasini qanday tushunish mumkin va nima uchun?

Buni oddiy til bilan aytadigan bo'lsak: bu, eng qiyin vaziyatda ham mablag'larni to'g'ri boshqarish desak bo'ladi. Global ma'noda esa, moliyaviy savodxonlik — moliya, moliya institutlari va ularning o'zaro munosabatlari haqida bilimlar to'plami demakdir. Moliyaviy jihatdan savodli bo'lish uchun, ba'zi kurslarda ro'yxatdan o'tish yoki, universitetga kirish shart emas. Moliyaviy savodxonlik — bu hayot sifatini yaxshilashga qaratilgan, insonning moliya sohasidagi bilimlar to'plami. Bugungi kunda moliyaviy salohiyatni oshirish, ertaga, moliyaviy xavfsizlik yostig'iga ega bo'lish, ekzotik mamlakatda dam olish, avtomobil sotib olish va boshqa moliyaviy maqsadlarga erishish shaklida meva beradi.

Moliyaviy savodxonlik deganda odamlarning moliyaviy tushunchalar haqidagi tushunchalari, shuningdek, ularning pul boshqarish va malakali moliyaviy qarorlar qabul qilish qobiliyatlari tushuniladi. Moliyaviy savodsiz uy xo'jaliklari va kognitiv qobiliyatlari past bo'lganlar o'zlarining kundalik xarajatlari, iqtisodiy operatsiyalari va moliyaviy resurslarini boshqarishda qiyinchiliklarga duch kelishgan. Bu, ayniqsa, bir tomondan, moliyaviy savodsiz bo'lish ehtimoli ko'proq bo'lgan va boshqa tomondan doimiy moliyaviy tanglikka duch keladigan kambag'allarga tegishli va ularni tashvishga soladi. Shu sababli, ularning turli xil asosiy hayotiy ehtiyojlarini qondirish uchun allaqachon cheklangan resurslarini boshqarish qobiliyatlarining yetishmasligi, ularning past va barqaror bo'lmagan daromadlari bilan moddiy qiynalishini kuchaytiradi.

1-rasm. Moliyaviy savodxonlikdan kambag'allikka olib botradigan yo'l⁹

Moliyaviy savodxonlik kambag'allarga moliyaviy muammolar va ularning tanlovi to'g'risida xabardor qilish va ularning moliyaviy holati bilan shug'ullanish strategiyasini ishlab chiqish orqali yordam beradi. Moliyaviy savodxonlik moliyaviy xatti-harakatlarga ta'sir qiladi, chunki bu shaxsni ma'lumot izlashga va bilgan narsalari bilan ishlatishga undaydigan ichki omilni tashkil qiladi. Biroq, kambag'allar moddiy jihatdan chetlashtirilish ehtimoli ko'proq va moliyaviy savodxonlikning pastligi moliyaviy farovonlik uchun talab qilinadigan to'siqlardan biridir. Moliyaviy savodxonlik odamlarning mavjud moliyaviy xizmatlar to'g'risida xabardorligi va tushunchasiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi, bu esa banklarni moddiy jihatdan jalb qilishni rag'batlantirish uchun juda muhimdir.

Hozirgi vaqtda moliyaviy savodxonlik aktivlarni shakllantirish va boylik to'plash uchun juda muhim bo'lgan moliyaviy xatti-harakatlarga ta'sir ko'rsatishi sababli muhimdir, masalan,

⁹ Muallif ishlamasi

jamg'arma, pensiya rejalashtirish, moliyaviy bozorda ishtirok etish, investitsiya va kredit. Muayyan moliyaviy xatti-harakatlar amaliyoti bilan shug'ullanish nafaqat muhim, balki moliyaviy xizmatlar va mahsulotlardan foydalanishda qabul qilinadigan qarorlarning mustahkamligi ham juda muhimdir. Moliyaviy savodxonlik va moliyaviy xatolar o'rtasida salbiy bog'liqlik mavjudligini aniqladi. Moliyaviy bilimlarning yetishmasligi va moliyaviy imkoniyatlarning yomonligi, natijada nojo'ya iqtisodiy oqibatlariga olib kelishi mumkin. Kam moliyaviy savodxonlik kam mablag'larni tejashning potentsial sababi sifatida ko'rsatiladi. Xastings va boshqa rivojlangan mamlakatlardagi uy xo'jaliklari tadqiqotlari natijasida olingan kambag'allar uchun, xususan rivojlanayotgan mamlakatlarda, jamg'arma mablag'lari iste'molni yumshatishga, inson va ishbiarmonlik kapitaliga moliyaviy samarali sarmoyalar kiritishga va zarbalardan saqlanishga yordam beradi. Ammo, ularning kam va noaniq daromadlarini hisobga olgan holda, kambag'allar uchun pulni tejashning o'zi oson emas (garchi ular tejashsa ham) va oz miqdordagi pulni yana ko'proq pulga aylantirish uchun ham kuchli moliyaviy bilim zarur.

Biz hamma narsa (yaxshi, deyarli hamma narsa) pul bilan bog'liq bo'lgan iste'molchilar dunyosida yashaymiz. Va moliyaviy bilimga ega bo'lmaslik har birimiz uchun, o'z biznesini rivojlantiradiganlar uchun ham (yoki boshqa birovning) ishi uchun ham, shaxsiy moliyani boshqarishda beparvo bo'lgan oddiy odam uchun ham qimmatga tushishi mumkin. Ishonchim komilki, hayotimiz darajasi har birimizning moliyaviy ma'lumotimizga bog'liq. Moliyaviy savodxonlikning asoslari, afsuski, na maktab o'quv dasturiga, na nodavlat ixtisoslikdagi ko'plab universitetlarning o'quv dasturlariga kiritilmagan. Garchi, men bolalarga bolaligidan moliyaviy bilim berish kerak deb hisoblayman. Va mening chuqur ishonamanki, moliyaviy savodsizlik bu aholining turmush darajasi pastligi va qashshoqligining sabablaridan biri.

Yevropaliklarning moliyaviy savodxonligi biznikidan ancha yuqori. Yaqinda Polshada, masalan, aholining qariyb 30 foizi pulni tejash dasturlaridan foydalanayotganini o'qdim, bizda esa.... Shunday qilib, qiyin moliyaviy ahvolda tushib qolish xavfini minimallashtirish uchun men shaxsni takomillashtirish uchun iqtisodiyot va moliyaviy savodxonlikning asosiy asoslarini olishni tavsiya etaman.

Moliyani bilish va shaxsiy mablag'larni boshqarish qobiliyati sizga boylik to'plash va moliyaviy imkoniyatlaringizni bosqichma-bosqich oshirish imkonini beradi. Sizga kerakli narsalarni sotib olish uchun katta kreditlar olishning hojati yo'q. Sizga mashina va ko'chmas mulk sotib olish kabi muammolarni hal qilish osonroq bo'ladi. Siz xotirjamroq va hayotga ishonchliroq bo'lasiz, ertangi kun haqida kamroq tashvishlanasiz. Moliyaviy savodxonlikni oshirish doimiy jarayondir. Shuning uchun foydali kitoblarni o'qish, moliya dunyosini o'rganish, shaxsiy mablag'laringizni ko'paytirish uchun turli imkoniyatlardan foydalanish zarur.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yuqorida sanab o'tganlarimiz orqali har bir inson moliyaviy hayotini yaxshilashi mumkin. Va shu orqali quyidagilarga erishish mumkin.

farovon va munosib hayotni ta'minlash (uy-joy, mashina, sifatli tibbiy yordam, muntazam dam olish va boshqalar);

yaxshi ta'lim va bolalarning rivojlanishi uchun sharoit yaratish (maktab, oliy ma'lumot, qo'shimcha sinflar);

o'zingiz va oilangiz uchun moliyaviy himoyani ta'minlash (kutilmagan hayotiy vaziyatda barqarorlik kafolati);

passiv daromad manbalarini yaratish; nafaqaga chiqqanidan keyin munosib hayot kechirish imkoniyatini yaratish;

o'z kapitalini va boshqalarni shakllantirish. Shuni ham unutmaslik kerakki, moliyaviy savodxonlik o'z qadr-qimmatini oshiradi va o'ziga bo'lgan ishonchni kuchaytiradi.

Insonlar uchun moliyaviy savodxonlik quyidagilar uchun zarur: ishlashni to'xtatsangiz ham daromad olish, shaxsiy va oilaviy moliyaingizni nazorat ostiga olish, hayotingizni boshqarish, oilangizga moliyaviy farovonlik keltirish, o'zingizni va oilangizni kutilmagan holatlardan himoya